

JUSTITIEDEPARTEMENTET
ÅKLAGARENHETEN
103 33 STOCKHOLM

DATUM 2013-09-26
DNR 0238/13
ER REFERENS Ju2013/4256/Å

Remissyttrande över promemorian Skyndsamhetskrav och tidsfrister i ärenden med unga misstänkta och unga målsägande (Ds 2013:30)

Brottsförebyggande rådet (Brå), som fått rubricerade promemoria, lämnar följande yttrande.

Sammanfattning

Brottsförebyggande rådet instämmer i förslaget att tidsfristerna under förundersökningen med unga misstänkta och unga målsägande bör samordnas och att den föreslagna tidsfristens längd på tio veckor förfaller vara en rimlig tid. Brottsförebyggande rådet instämmer också i förslaget att tidsfristen ska aktiveras när det fattas ett beslut om att en person är skäligen misstänkt för brottet. Enligt förslaget ska tidsfristen gälla per brott, oavsett hur många registrerade misstankar det finns för det aktuella brottet. Brottsförebyggande rådet anser dock att det i stället bör övervägas om varje registrerad misstanke ska aktivera en separat tidsfrist. Ett sådant system gör tidsfristen betydligt enklare att följa upp, den bedöms vara mer rättssäker för de unga misstänkta samt torde förenkla handläggningen i ärenden med flera misstänkta personer eller ärenden med brutna kedjor av misstänkta.

Brottsförebyggande rådet tillstyrker förslaget att det bör införas ett särskilt skyndsamhetskrav samt lagstadgade tidsfrister för vissa mål med unga målsägande i domstol. Det kan dock noteras att den föreslagna tidsgränsen skiljer sig avsevärt från den tidsåtgång som finns idag för att handlägga mål med unga målsägande. Brottsförebyggande rådet bedömer därför att det behövs en noggrann analys kring vilka konsekvenser en sådan tidsgräns kan innebära för domstolarnas arbete.

Brottsförebyggande rådet tillstyrker även förslaget att låta tidsfristen för mål med unga tilltalade vidgas till att omfatta samtliga brott med fängelse i straffskalan.

Skyndsamhetsregler under förundersökningen

Brottsförebyggande rådet är positivt till en samordning av tidsfristerna i ärenden med unga målsägande och misstänkta, något som bedöms kunna förenkla hanteringen av dessa ärenden. Den särskilda lagstiftning som gäller idag för hanteringen av ungdomsärenden upplevs i många fall som besvärlig av rättsväsendets aktörer, vilket

innebär att tillämpningen riskerar att bli godtycklig och skilja sig åt mellan olika polismyndigheter. Det har länge heller inte varit möjligt att studera hur väl den lagstadgade tidsfristen efterlevs, eftersom fristens startdatum inte har registrerats i polisens ärendehanteringssystem (Brå 2012:5, Brå 2013:7).

Det är av flera skäl viktigt att handläggningen av ärenden med unga misstänkta och/eller unga målsägande sker skyndsamt. Tidsfristens längd får dock inte vara alltför kort, eftersom det då kan finnas en risk för att utredningarnas kvalitet äventyras. Brottsförebyggande rådets bedömning är att utredningens förslag på tio veckor från beslut om skälig misstanke till beslut i åtalsfrågan förefaller vara en rimlig tidsgräns. Brottsförebyggande rådet instämmer också i förslaget att det särskilda skyndsamhetskravet i ungdomsutredningar aktiveras när förundersökningen inleds för de aktuella brotten (avsnitt 11.2).

Tidpunkt för fristens start- och slutpunkt

I avsnitt 11.3 (s. 197 ff.) diskuteras *tidsfristens startpunkt*. Brottsförebyggande rådet är positivt till förslaget att tidsfristen aktiveras när beslut tas om att någon är skäligen misstänkt för brott samt att ett sådant beslut utan dröjsmål ska registreras. I utredningsförslaget är det emellertid inte specificerat hur ett sådant beslut ska registreras, vilket riskerar att skapa en stor variation mellan olika polismyndigheter. För att tidsfristen i framtiden ska vara möjlig att följa upp är det av största vikt att datumet då beslutet fattas att någon är misstänkt för brott förs in i de befintliga ärendehanteringssystemen. Om ett sådant krav inte förs in i lagtexten bör detta förtydligas i föreskrifter och allmänna råd kring hur och var ett sådant beslut ska registreras.

Det saknas i utredningen tydliga anvisningar kring vilken som är *tidsfristens slutpunkt* i ärenden med flera brott och/eller många misstankar (avsnitt 11.4, s. 207-208). Enligt förslaget ska fristens slutpunkt vara dagen då förundersökningen avslutas och beslut fattas i åtalsfrågan. En förundersökning kan emellertid bestå av ett stort antal brott med en eller flera misstänkta personer för vardera brottet. Då tidsfristen enligt förslaget ska räknas ”per brott” kan det innebära att flera tidsfrister med olika start- och slutpunkter löper i ett och samma ärende. För att undvika oklarheter bör det förtydligas att i ärenden med många misstankar så ska tidsfristen räknas från när en person för första gången blir misstänkt för ett visst brott – till att det sista beslutet i åtalsfrågan fattas för det aktuella brottet. Finns det i samma ärende flera brott där det löper en tidsfrist gäller samma regler för dessa.

Tidpunkten bör gälla för enheten misstankar istället för brott

Brottsförebyggande rådet avstyrker förslaget att *tidsfristen ska gälla per brott* (avsnitt 11.9, s. 249 ff.). Ett sådant system blir onödigt komplicerat, i synnerhet för ärenden där flera personer misstänks för samma brott. Om förslaget realiserats finns det en risk för att tidsfristen blir svår att följa upp, inte minst i de uppföljningar som Brottsförebyggande rådet regelmässigt gör. Den information som levereras till Brottsförebyggande rådet från polisens och åklagarnas ärendehanteringssystem är baserad på unika brott och unika brottsmisstankar i anmälningar/ärenden samt tillhörande information och beslut för de samma. I flera år har ett omfattande arbete pågått för att skapa en gemensam informationsstruktur inom rättsväsendet (RIF-arbetet),

där det bland annat ingår att skapa gemensamma definitioner av begrepp, regler och rutiner i de olika myndigheternas ärendehanteringssystem. I detta arbete är det *brott* och *brottsmisstankar* som hanteras, där brottsmisstankar kan ses som den gemensamma arbetsenheten för polisen och åklagarna. För att möjliggöra en korrekt uppföljning av tidsfristens efterlevnad och låta tidsfristens uppbyggnad anpassas efter de förändringar som just nu sker i och med RIF-arbetet anser Brottsförebyggande rådet att tidsfristen i ungdomsutredningar bör gälla för enheten *misstankar* istället för *brott*. En ny tioveckorsfrist skulle därmed aktiveras för varje registrerad brottsmisstanke i ärendet. Tidsfrister som beräknas per misstanke är således enkla att genomföra där analysen utgår från tidsfristens start till slutpunkt för varje enskild misstanke. Om tidsfristen däremot ska beräknas per brott krävs betydligt mer komplicerade analyser, vilket i värsta fall kan leda till osäkra siffror.

Det framgår heller inte av utredningsförslaget hur utredningsapparaten ska hantera s.k. ”brutna kedjor” av misstankar, det vill säga när en skäligen misstänkt uppkommer men senare avförts och att misstankar mot nya personer uppkommer i ett senare skede. Det framgår inte om tidsfristen i dessa fall ska räknas från när den första personen registrerades som misstänkt för brottet eller om tioveckorsfristen ska beräknas från när beslutet togs om de nya brottsmisstankarna. Då det förefaller orimligt att en tidsfrist ska löpa för ett brott där det saknas misstänkta personer bör det förtydligas att det ska krävas en obruten kedja av uppkomna misstankar för att de nya misstankarna ska omfattas av tidsfristen för den första misstanken. Om kedjan bryts och brottet står utan misstänkt person under en period, bör en ny tidsfrist aktiveras när en ny person misstänks – trots att det är fråga om samma brott. Om separata tidsfrister istället gäller för varje enskild brottsmisstanke, vilket Brottsförebyggande rådet förespråkar, undviks problemet.

En annan risk Brottsförebyggande rådet ser med att beräkna tidsfristen per brott, i enlighet med förslaget i promemorian, är att sådana misstankar som uppkommer sent i utredningen kan komma att behöva utredas och avslutas på mycket kort tid. Det kan innebära en risk för att polis och åklagare kan komma att avstå från viktiga utredningsåtgärder för att klara tidsgränsen, även om det i vissa fall enligt förslaget (s. 257) kan finnas möjligheter till att överskrida tidsfristen. För unga misstänkta torde ett system där tidsfristen istället beräknas för varje misstanke på så sätt vara mer rättssäkert än om tidsfristen beräknas per brott.

Brottsförebyggande rådet tillstyrker förslaget att *tidsfristen ska få överskridas* vid vissa angivna fall och att detta förtydligas i lagtexten (avsnitt 11.10, s. 257 ff.). Den nuvarande lagstiftningen och de skäl som anses giltiga för att överskrida tidsfristen kan upplevas otydliga för rättsväsendets aktörer (Brå 2012:5, s. 84). För att möjliggöra en uppföljning av tidsfristens efterlevnad och vad det kan vara för något som kännetecknar de utredningar där fristen inte kan hållas vill Brottsförebyggande rådet här lyfta betydelsen av att dessa skäl noggrant dokumenteras i polisens och åklagarnas ärendehanteringssystem.

Skyndsamhetsregler i domstol

Brottsförebyggande rådet tillstyrker förslaget att införa särskilda skyndsamhetskrav och en särskild tidsfrist för mål med unga målsägande (avsnitt 12.2, s. 284 ff.), då det finns ett behov av en skyndsam handläggning genom hela rättskedjan. När det gäller tidsfristens längd noterar Brottsförebyggande rådet att den föreslagna tidsfristen på fyra veckor för hållande av huvudförhandling i tingsrätt och åtta veckor för hållande av huvudförhandling i hovrätt skiljer sig kraftigt från den tid det tar idag för domstolarna att sätta ut mål för huvudförhandling (s. 173). Brå undrar därför om inte den föreslagna tidsfristen är för snäv. Den kan bland annat komma att innebära en ökad arbetsbelastning för landets domstolar om den realiserar. Det går heller inte att utesluta att kvaliteten i domstolshandläggningen riskerar påverkas till följd av de kraftigt förkortade handläggningstiderna. En för kort frist kan även innebära att personer som ska höras inte hinner bli delgivna och att förhandlingar måste ställas in. Det bör därför i den fortsatta beredningen göras en noggrann analys av vad ett sådant förslag skulle innebära för domstolarnas arbete med bibehållen kvalitet inom den föreslagna tidsgränsen.

Brottsförebyggande rådet instämmer i förslaget att låta den lagstadgade tidsfristen för mål med unga tilltalade utvidgas till att omfatta samtliga brott med fängelse i straffskalan (avsnitt 12.3, s. 288) och på så sätt skapa mer konsekventa skyndsamhetsregler under hela rättskedjan. Förutom de fördelar som finns med att låta reglerna i domstol anpassas till de regler som gäller under förundersökningen innebär förslaget även att tidsfristen skulle bli enklare att följa upp. Det är inte möjligt att utifrån dagens brottskodssystem kunna urskilja brott med olika straffskalor, till exempel att endast beräkna tidsåtgången för brott med fängelse i sex månader eller mer i straffskalan.

Detta yttrande avges av undertecknad myndighetschef efter föredragning av utredaren Kerstin Nelander (genom enhetschefen Annika Eriksson). I den slutliga handläggningen har enhetschefen Annika Eriksson samt verksjuristen Saadia Aitattaleb deltagit.

Erik Wennerström

Kerstin Nelander

genom

Annika Eriksson